

מסורת הש"ס

^(א) [מכותות יט: ט] (ג' נגליג [ג. מכותות פג. לה. נטיון פג: כד.] [מכותות ט: ד] [גסניט:ג.] [איוז אלו, 1] [נטיון ג.ג.] (ה) המהש"ל מוסף: לרב נתנן, (ח) המהש"ל מנהי במקום דר"מ ז"ל דרכי, (ט) ז"ל אלטון, ר"מ.

גהות הב"ה

^(א) רשב"ם ד"ה אין נאמנים וכו' אפי' אם הן נעמל: ^(ב) תוס' ד"ה ומכרז כהנא וכו' מיידי דאמר גלגון טוב: ^(ג) בא"ד רש מפירס: ^(ד) דמקראמר מלה הפלא: ^(ה) בא"ד דהיכא דלא צא לידו מהני לשון דין ודברים:

מוסף רש"י

האומר להבדיר. כגון שדה של שומפין ואמר האלח לבדור אלח מן הלשות הללו, בין כמכירה בין כמכירה (דמכותות פג.) ואין לי עסק בה. אלח מכל לשונות הללו (נטיון טו.) כלומר לא יחל לא עסק בה ומכלל אלח שומע אלח הכל יחל שאל, אלח שאל הולא הדבר בפירוש מפיו (דע"ט מג.). לא אמר כלום. דלח כחן לשון מתנה (מכותות פג.) ולא אלח וזכור (מכותות פג.) דמלחמא שאל שני לרין למכור לשון מתנה (נטיון טו.) דכיון דכתיב יש לו חלק בשדה והוא אומר לא יחל לו חלק בו, אין זה לאן מתנה לבדור אלח לשון חפלה הוא הלוי שאל יחל לו חלק בשדה זו וכל זמן שאל אפי' יהי נתון כי שדה זו לא יחל עדיין ומשכחו ואין חוסס לשון אלח דכר שמעיה לא שאל וזה לו והוא מתנה עליו שאל יחל שני כשיבא חנוך שמעיה לזכות בחורו דכר, דלח אלח וזה דכר בעל כחורו דלחמן ודמכותות פג.) דמלחמא כהנא אלח לחבר מלחן מתנה עליה שאל שרפה, אלח חתנה שכר הדבר של הוא הוא אומר לא יחל של לא אמר כלום, דבעל כחור יהיה של וכל זמן שאל יתננה לחברים (דע"ט טו.) וזהו מי שהקרקע שלו וגל יתנו לבדור לרין לשון מתנה, ומתחילין כמכר על שדה וזה וכן כמכר ומתנה עמה שאל חכה כהן לכששאלהו, ואין לשון מתנה שהרי אין לו עכשיו רשות כהן (מכותות פג.).

מוסף תוספות

א. אבל בשטר כלומר שנתכת קודם שנתכת האשקלאת דארי אריא שפיר ומכר שטרא. מצינן. ל. שדקמה שטר מודעא לשטר מכר. ר"ן. ב. דהא אין מעשה קטנים או פסולים כלום. [ו]אנוסים היינו הא לא משוי לה שטרא מעליא ואין כאן הגדה גמורה דהא אמרי אנוסין היינו מחמת נכשות ולא משוונגשיותו רשעי. כשיצא מכותות יט: משום דברת תורה א"צ קיום צדיקים והתוהים על השטר נעשה כמי שנחקקה עדותו בב"ד ורובן הוא דאצרכוהו קיום כי עשין מורה אצל אצל בשאר טענות כגון פירעו הוא לא הצרכוהו קיום. מוס' מכותות יט. גסס ש"י. ד. אלא לא חש להאריך. מוס' מכותות פג. ה. [ד]הפירות הבאין לה לאחור מכן ממילא הויל אכילו מצאח מצינא שהיא לבצע וכו', ולא מתחמא שהיא שווי פירות בלשון נכסין, אבל כפירשיה ולא בפירותיהן הרי טייל עצמו מן הפירות לעולם. רשב"א מכותות פג. א. [ו]אפילו בנשואה [ובכגון] שקנו מידה. ריע"ט. א. [ז]לא איירי בלשון דין ודברים. מוס' נטיון פג. ח. דאלשון דין ודברים א"צ להביא ראיה דמהני דמסתברא הוא דמהני היכא דלא באה לידו כמו בעלמא לישאנא מעליא אלא. מוס' מכותות פג. ט. לפיכך יכול להתנות דלענין דבר זה יחולו הנישואין ולענין דבר זה לא יחולו. מוס' הלא"ש מכותות פג. י. דעיינן שיעשה התנאי אותו שצריך לתנאי והכא עושהו הבעל שאינו צריך לתנאי. מוס' נטיון פג. יא. ליתן טעם למה הוא זה שיכול להתנות ואינו כמו בעלמא מקנה דבר שלא בא לעולם. מוס' הלא"ש פג. מכותות פג. יב.

אין נאמנים. לא מנעיה אס כתב דין יואל ממקום אחר דלא מהיימני לעקרו דלאו הפה שאסר הוא הפה שהתיר איכא אלא אפילו ^(א) הן עצמם מתקיימים אותו ואומרים חתמנו אבל אמנה היו דברינו אין נאמנים דמלחמא שהודו שבשכרות נכתב הרי חתימת השטר כאלו העידו צב"ד כל מה שכתבו בשטר שהלווה מלוה ללוה וכיון שהגיד שזכרנו חוזר ומגיד כדאמרין בכתובות צפרק האשה שנתארמלה ^(דף יט:) א"ל רבא כיון שהגיד שזכרנו חוזר ומגיד וכי חתימה ה"מ על פה אבל בשטר לא הא אמר ר"ל עדים החתומים על השטר נעשו כמי שנחקקה עדותן צב"ד וה"נ מפרש התם^(ט) דטעמא דר"נ משום דעקר ליה לשטרא דבעא מיניה רבא מר"נ תנאי היו דברינו מהו מודעא ואמנה טעמא מנאי אין נאמנים דקממקרי ליה לשטרא וכו'. ועוד יש טעם אחר גבי אמנה היו דברינו אמאי אין נאמנים דלחמא נמי התם^(ט) אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן ואמר^(ז) דקאמר מאן חילימא דקאמר ליה כו' עד אלא דקאמר עדים אי דכתב ידם יואל ממקום אחר פשיטא דלא מהיימני ואי דלחן כתב דין יואל ממקום אחר אמאי לא מהיימני והא איכא למימר הפה שאסר הוא הפה שהתיר דאי בעו אמרו לא חתמנו ומסקינן אמר רב אשי לעולם דלחמא עדים ודאין כתב דין יואל ממקום אחר ודקאמרמא אמאי לא מהיימני דכרז כהנא דלחמא רב כהנא אסור לאדם שישהה שטר אמנה בחדר ביתו משום שנאמר^(ח) אל תשכן בזהלך עולה וכיון דעולה היא עדים אעולה לא חתמי וכו' אמר חתמתי אינו נאמן דלחן אלח נאמן בעדות כשמשים עצמו רשע בעדות זו כדלחמא התם: **מודעא היו דברינו.** אס שטר מכר הוא ואומר עדים החתומים בו המוכר מסר מודעא צבנינו והראינו אנסו והכרנו בו אין נאמנין דמרייהו מודו דשטרא מעליא הוא ועכשיו צאין לצטלו ע"י עדות מודעא וקרוי זה חוזר ומגיד וכיון שהגיד עדות שבשטר אינו חוזר ומגיד לצטלו. וה"נ אמאי ציטל רב הונא האשקלאתא בצביל המודעא שהרי רבה בר בר חנה הוא העד שאומר מודעא היו דברינו ואינו נאמן: ומשני ה"מ. דלחן נאמנין על פה שמעדין וכשיו מודעא היו דברינו וצאים לצטל עדות שבשטר שנעשה כמי שנחקקה עדותן צבית דין^(ט) משעה שנכתב מודעא על עדות אחרון מצטל את הראשון לכיון שהגיד שזכרנו חוזר ומגיד לא אחא על פה דהשתא ומרע לשטרא דקדים אבל בשטרא שנכתב המודעא בשטר וחתמו עליה העדים כי הך דרבה בר בר חנה שקדמה לאשקלאתא אחי שטרא דמודעא דקדים ומרע לשטרא דאשקלאתא דבתריה: **ומר בר רב אשי אמר אמנה היו דברינו אין נאמנים.** דמפרש לקמיה שאל ניתן ליכתב כדפירשית לעיל משום דכתב אל תשכן בזהלך עולה ועדים אעולה לא חתמי וכשמעיד חתמתי אינו נאמן דלחן אלח משים עצמו רשע והלכך אפי' אין כתב דין יואל ממקום אחר אין נאמנין דלחן נאמן לעשות עצמו רשע אבל לעקירת שטר לא חייש מר בר רב אשי דא"כ גבי מודעא אמאי נאמנים: **מודעא היו דברינו נאמנים.** שהרי ניתן ליכתב דמלוה קעבדי כדי להליל האנוס מאלנסו ואפי' כתב דין יואל ממקום אחר נאמנים דלחן זה חוזר ומגיד אלא מילתא אחריתי קמסהדי כדאמרין נמי התם [מכותות יט:] חתמנו אבל תנאי היו דברינו ולא נתקיים התנאי דמילתא אחריתי היא ונאמנים שעל השטר מעדין שכשר וגם מעידים שאין חייב לו כלום והיכי דמי חוזר ומגיד דכנתן התם [יח:] פסולים היינו אנוסין היינו קטנים היינו חס כתב דין יואל ממקום אחר אין נאמנים שהרי פוסלין את השטר לגמרי דקאמרין בפסולות נחתם הוא דפסלינן לעדותם משום חוזר ומגיד: **אין לאיש חוקה צנכסי אשמו.** שאם החזיק צנכסי מלוג של אשמו שנפלו לה מצית אציה צירושא ג' שנים אינה חוקה לומר מאשמי לקחתיה ואצדתי שטרי דלחן דרך אשה למחות על בעלה כשמחזיק צנכסיה ואוכל את הפירות מאחר שזן אותה: **פשיטא.** דלחן יכול לטעון לקוח הלא צדי: **לדיו דאיש ליה פירא.** בתקנת חכמים שתקנו פירות של נכס איש אשה בעל תחת

פרקוהו [שם מו:] אותן פירי הוא דקאכיל ואין לו בגוף הקרקע כלום ואין לרביה למחות שיהיה לו חלק בשלל דעל כרחו הרי הוא שלו עד שיאמר לחצירו שדי נתונה לך שדי מכורה לך שדי מופקרת לכל מי שירצה: **מסני' צכוסב לה.** דין ודברים אין לי צנכסיך: **צעודה ארוסה.** דהיינו קודם שזכה צנכסי אשמו דאינו וזכה בפירות עד שעת נשואין וכדמסקי ואילן דצירושות הבאות לאדם בתקנת חכמים יכול לעקרן אס מתנה עליה קודם האמן צעוד שלא צא לידו ואומר לא יחל לי חלק בחורו ממון העמיד לצא לי בתקנת חכמים דלחן מוכין לו לאדם צעל כרחו: **וגדרב כהנא.** הוא דמועיל באלו מלה

פרק שלישי בבא בתרא

מ"ט.

אבל כשאומר שהשטר נכתב וגמסר כהלכתו אין נאמן לומר מודעא ואמנה היו דברינו צבנינו דמוזייף^א ולא דמי לקטנים ואנוסים היינו דמתני' צפ"צ דכתובות ^(דף יח: ושם ד"ה הרי) דלחן מודין כלל שהשטר נכתב כדין שאומרים שאנוסים וקטנים ופסולים היו ולא נכתב מעולם כדין^ב הלכך מינו מהני דלא שייך כחן לומר לא אחי על פה ומרע לשטרא שהרי אינן מודים שהיה שטר כדין והא דאית ליה^ג צפ" שני דכתובות ^(דף טז.) דנאמן לומר פרוע הוא צבנינו דמוזייף התם נמי לא מרע לשטרא כלל ורב הונא דקאמר התם מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו סבר דאפילו פרוע הוא אינו נאמן לומר צבנינו אע"ג דלא מרע לשטרא אלא א"כ טוען מוזייף^ד וא"מ כיון דר"נ מודה דלחן נאמן לומר שהוא שטר אמנה ומודעא מנאי קא"ל לרב הונא דלחמא א"צ לקיימו גנוצא גנצי למה לך אי סצירא לך כר"מ אימא הלכה כר"מ דלמא רב הונא נמי אלאמנה ומודעא קאמר דא"צ לקיימו דמורה ציה ר"נ וי"ל דרב הונא אפי' אטענת פרוע קאמר דא"צ לקיימו מדלא מפליג מידו והשתא לר"נ אפילו לרבנן דפלוני אר"מ התם באמנה ומודעא מודו וההיא צרימא

דתניא פ' מי שמת [למנן דף קנד: ושם] האומר דשטר אמנה הוא זה אינו נאמן וצעי לאוקומה צבולגתא דר"מ^ה ורבנן רב נחמן הו מוקי לה כדברי הכל: **ב"ר רב אשי אמר מודעא היו דברינו נאמנין.** דלא דמי לחוזרין ומגדין שאינם אלא מוספיין על עדותם אע"ג דשכתב דין יואל ממקום אחר אין נאמנין ולא אמרינן דמוסיפיין על עדותן הן מ"מ כשאין כתב דין יואל ממקום אחר נאמנין צבנינו הויל ואין חוזרין לגמרי מעדותם: **דברבב** דה דין ודברים אין לי צנכסיך. ונריך לומר דבדכנת לה נמי וצפירותיך^ו דכנת צכוסב [מכותות דף פג. ושם] דאי לא כתב לה אלא צנכסיך אכתי אוכל פירות^ז ולא מהני צנכסיך אלא שאם מכרה ונתנה קיים: **בברבב** דה בעודה ארוסה. והוי מני למימר שכתב לה בלשון טוב^ח אי נמי שנתנו לה על מנת שאין לצעלה רשות בה או שנתן לה בעלה דלחמא לקמן קתנה ואין הצעל אוכל פירות: **וְבַדְרָב כהנא.** תימנה דמאי מייית ראיה מדרב כהנא אי דמייית דמהני לשון דין ודברים אע"פ שהוא לשון גרוע דלמא כל הנהו דמייית מייירי^ט בלשון טוב^י ועוד דאי אפסי דמייית הוא לשון טוב דמוסב צפ" מחרתא דכריתות ^(דף כז.) ויש מפרשים^א מן דקאמרין נחלה הבאה לו לאדם דוקא ולא הבאה לו כבר מכלל דבלשון גרוע מיייר דאי בלשון טוב אפי' צאה לו כבר נמי למה לא יוכל להתנות עליה ולר"י נראה^ב דמייית ראיה דאע"ג דקיי"ל דלחן אלח מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ יכול להסתלק מדבר שלא בא לעולם ואס תאמר צא רב כהנא מני מייית דמדבר שלא בא לעולם יכול להסתלק מידו דהוא אשאר כסות ועונה [למן קסו:] דלר"י דבבר צבנמנון מתנא קיים מייירי^ג ר"מ לא פליג אלא משום דקסבר דמייית על מה שכתוב בתורה תנאו צטל וי"ל שאני התם שעושה תנאי גמור^ד אבל הכא מייירי שאינו אומר דרך תנאי אלא שאומר דין ודברים אין לי צנכסיך ועוד דהכא שאומר מעצמו ואין האשה מבקשת ממנו ס"ד דהוי פטומי דמילי צעלמא כדאמרין באיזהו נשך ^(צ"מ דף סו. פג.) ושם דלאשה איציעי לה לאתנויי וצעל קא מתני' ומייית מדרב כהנא בצטילוק מועיל ומייית נמי כדרבא כלומר צאין נחלה מועיל התנאי בחותם שצאה לו על דין תקנת חכמים כדרבא צבנא דהנא דלאורייתא כגון דין ודברים אין לי צירושא אציה לא יועיל כלום ודבר תנאי מיייתי^ה דטעמא דיכול להסתלק משום דכיון דלטובתו תקנו יכול לומר איני חפץ בחותם טובה אבל^ו בלשון דין ודברים לא לרין לאיתויי ראייה דסברא הוא דהיכא דלא צא לידו^ז דשייך לשון דין ודברים כמו צעלמא לישאנא מעליא והא דאיצטריך לכדרב כהנא לאו משום דרבי ינאי איצטריך דאיהו סצירא ליה צהאשה רבה ^(יבמות דף קג. ושם) דאדם

והוא שווי פירות בלשון נכסין, אבל כפירשיה ולא בפירותיהן הרי טייל עצמו מן הפירות לעולם. רשב"א מכותות פג. א. [ו]אפילו בנשואה [ובכגון] שקנו מידה. ריע"ט. א. [ז]לא איירי בלשון דין ודברים. מוס' נטיון פג. ח. דאלשון דין ודברים א"צ להביא ראיה דמהני דמסתברא הוא דמהני היכא דלא באה לידו כמו בעלמא לישאנא מעליא אלא. מוס' מכותות פג. ט. לפיכך יכול להתנות דלענין דבר זה יחולו הנישואין ולענין דבר זה לא יחולו. מוס' הלא"ש מכותות פג. י. דעיינן שיעשה התנאי אותו שצריך לתנאי והכא עושהו הבעל שאינו צריך לתנאי. מוס' נטיון פג. יא. ליתן טעם למה הוא זה שיכול להתנות ואינו כמו בעלמא מקנה דבר שלא בא לעולם. מוס' הלא"ש פג. מכותות פג. יב.

עין משפט גד מצוה

קפא א מיי' פ"ג מהל' עדות הלכה ז סמנ לאון קט טוע"ט ח"מ ס' מן מספיק לו:
קפב ב ג ד מיי' פ"ג מהל' טוען הל' א ופ"ד הלכה א ופ"כ מהלכות אבות הלכה טו סמנ עשין לה ועשין מח טוע"ט ח"מ ס' קמט סעי' ט וטוע"ט א"ה ע' פו סעי' א:

רבינו גרשום

מודעא היו דברינו. כלומר אע"פ שחתמנו על שטר המכירה שמעיד שברצונו מכר אעפ"כ יודעים אנו שאנוס היה ואין נאמנין והיכי מצי חתום רבה אמודעא. והכי משמע דהשתא דמאי דאמרין מודעא היו דברינו דחמתי נמי הכי שפיר חתום רבה בר רב הונא אמודעא שבשטר ואי לאו דחיתי אמודעא מאי דאמרין אשקלאתא שפיר חתום: מאי טעמא מודעא היו דברינו נאמנין. דזה מודעא ניתן ליכתב שטר מסירת מודעא וניתנה נמי דאחתי ואפי' הכי יכולין להתנות עידי מודעא גופייהו בלשון נאמנין. והאי שטר אמנה לא ניתן ליכתב כלומר מאחר שחתמנו על השטר שכתב בו פלוני לזה מפלוני מנה דאי משמע דלא לאו דחתי דהלווה לא הוו חתמי דהשתא אי הוו כתבו בשטר אחר אמנה היו דברינו הוו מחזיו עדים שקרים. הלכך אין נאמנין דלא ניתן ליכתב דאין אדם שמים עצמו רשע לחתום שקר: **י"פ.** אין אשאר חוקה צנכסי אשמו בשל מלוג דהחזיק לבדו כשמיטתו לאו דהוי חתמי חוקה. פשיטא דלא הוי חוקה דכיון דנכסי מלוג משתעבדי ליה לפירי פירי הוא דקאכיל ואין חזקין לי צנכסיך. דמשמע לגמרי דהשתא לא אוכל לפירי וס"ד ואיל דכתב לה הכי והחזיק צנכסיה תיחוי חזקת קמ"ל דלא דמצא דהוי נחת רוח עשיתי לבעלי שלא מחזיו צנכסיו: לא אמר כלום. דהא חזינן דמתקסב בה דברשותו הוי: ועודיה ארוסה. דעיינן ל: הוי נכסיה ברשותא:

^[א] (ואפילו בנשואה [ובכגון] שקנו מידה). ריע"ט. א. [ז]לא איירי בלשון דין ודברים. מוס' נטיון פג. ח. דאלשון דין ודברים א"צ להביא ראיה דמהני דמסתברא הוא דמהני היכא דלא באה לידו כמו בעלמא לישאנא מעליא אלא. מוס' מכותות פג. ט. לפיכך יכול להתנות דלענין דבר זה יחולו הנישואין ולענין דבר זה לא יחולו. מוס' הלא"ש מכותות פג. י. דעיינן שיעשה התנאי אותו שצריך לתנאי והכא עושהו הבעל שאינו צריך לתנאי. מוס' נטיון פג. יא. ליתן טעם למה הוא זה שיכול להתנות ואינו כמו בעלמא מקנה דבר שלא בא לעולם. מוס' הלא"ש פג. מכותות פג. יב.